

1013 Budapest, Ybl Miklós tér 2-6. (Budapest, Dunasor)
HRSZ.: 6452 (81.sz.)
Várkert Bazár
Építető: Fővárosi Közmunkák Tanácsa
Tervező: Ybl Miklós
Kivitelező: Wechselsmann Ignác
Épülettípus : díszépítmény, bérház

A Várkert Bazár egyszerre képvisel történelmi, kulturális és természeti élményt. 1996 óta a világ száz legveszélyeztetettebb műemlékének egyike illetve a világörökség részét képezi.

Történeti áttekintés

A budai Várhegy délkeleti területe a kezdetektől fogva a Királyi vár erődrendszerének fontos részét alkotta. Feltehetően a XV. században, Zsigmond- korban épültek az egykor a Dunáig kifutó kortinafalak, és az azokat összekötő zárófalak, amelyek leginkább meghatározó elemei voltak a várkertnek. A kortinafalak közötti védett udvaron feltehetően istállók és raktárak hosszúkas épületei töltötték meg az udvart, a folyó partszakaszát pedig erődítések. A várból a déli kortinafalon lehetett feljutni, valamint az alatta levő vízelvezető folyosóban.

Déli Kortinafal végénél a hatalmas Vízi-rondella (Ali pasa bástyája) a török korban a vízszállítás biztosítására épült fel a parton, amely a Szapolyai-korban (1530 körül) kiépített Vízhordó folyosóhoz és kazamata-rendszerhez csatlakozott. Buda visszafoglalása után, a 18. század folyamán a Vár fokozatosan elvesztette hadi jelentőségét, falakkal körülvett területek kezdtek megnyílni, a várfalak a kialakuló várkertek támfalaivá váltak. A kortinafalak közötti udvarban ekkor öntőházak (ágyúöntő) helyezkedtek el. A parti út szélesítése miatt 1780 körül lebontották a Vízi-rondellát, az egykori zárófalak előtti keskeny sávban pedig kisebb lakóházak jelentek meg.

A XIX. században a palota fontosságának növekedése szükségessé tette a Duna-part ezen szakaszának rendezését. A kereskedelmi funkciót betöltő Várkert bazár tervét Reittner Ferenc 1874-ben vázolta fel. Podmaniczky Frigyes (Fővárosi Közmunkák Tanácsának alelnöke) ezt a kiemelkedő építkezést a korszak legjelentősebb építésének szánta, Ybl Miklósnak. A Várkert rakparton 11 lakóépület és egy magánkert állt itt, amit lebontottak.

Ybl Miklós tervei alapján 1875-1880 között épült fel a Várkert Bazár neoreneszánsz kertépítészeti együttese (lakóházak, bazársor), amely méltó keretet adott a Várhegy végének és az angolparkká alakított kerteknek. Tervének Reittner Ferenc féle papírra vetett ötlete alapján készült. Ekkor már védő funkció szerepe csökkent és elsődleges cél a várba gyalogos feljutás volt. Előtérbe került a kertekben való gyönyörködés a palotába felvezető úton. 1868-1870 között megépült a Budavári Sikló, ami szintén a palotába jutást segítette elő.

Épületelemzés:

Határoló utcák: Ybl Miklós tér 9-11. ,Öntőház utca 11.; Sándor Móric lépcső 1.

Ybl Miklós figyelembe vette Reittner ferenc terveit, valamint a meglévő középkori épületrészeket (kortinafalak, a vízhordó lépcsők, várfalak)és ezek köré alakította ki neoreneszánsz stílusban a palotába történő feljutás útvonalait. Déli végét a Sándor Móric sétánnyal és palotaépülettel zárta, melyek bérlakásokként funkcionáltak. Északi végét a királyi testőrségnek felépített palotával határolta valamint a kortina fallal. Ezek sorosan épültek be az utcavonalba. Stílusuk alapján a közrefogott egység részét képezik.

Déli palota (Ma F és E palota) háromemeletes, 5+5 tengelyes, az első emelet fölött övpárkánnyal, a jobb oldali rész fölött balusztrádos attikával zárva. Az első és harmadik emelet mezzanin (félemelet) szintként jelentkeznek a homlokzaton. Az É-i épület (volt testőri palota) két szintes. Szintén övpárkányos és az első emelet itt is mezzanin szintként jelentkezik a homlokzaton. Az épületek középtengelyeiben nyílnak a kapuk (a D-i épületen kettő).

A palotaépületek mellett közvetlenül bazársorok épületével folytatódik (déli és északi). Eredetileg kereskedelmi funkciót töltött be, árkádsorai egykor üzletekkel voltak tele. 1883-tól 1888-ig az északi szárnyában működött a Budai nőipari tanműhely, 1890-től 1895-ig pedig a Történeti Arcképcsarnok volt itt látható. Az 1890/91-es tanévtől 1918-ig női festőiskola kapott helyet az épületben. 1884-ben Stróbl Alajos volt az első szobrász, aki a bazár árkádsorán saját műtermet tudhatott a magáénak. Szobrászgenerációk dolgoztak itt, s számos köztéri szobor itt született. A hangsúlyos rizalitokkal tagolt, sokszor erős attikával kiemelt homlokzat, a pillér-ívet, oszlop-gerendázat párosítás, a nyílásoknál az ún. Palladio-motívum jellemzi. A tíz-tíz tengelyes árkádsor tengelyei között dór pilaszterek, főpárkánya balusztrádos attikafallal lezárt, terrakotta vázákkal volt díszítve.

A bazársorok zárásaképpen a déli oldalon Fülke pavilon, még északi oldalon Lépcső pavilon zár. A bazársor, golyvás párkányzata és pilaszterei ellenére is feltehetően a Colosseumról nyerte mintáját. Diadalívhez hasonlóak a pavilonok, bár itt a középső nyílást nem kísérik kisebbek a széleken, de az elrendezés ugyanaz: szabadon álló oszlopokkal nem egyenlő arányban ritmizált félköríves nyílással áttört falfelületet golyvázott párkány zár le. A középrész két oldalról közrefogó pavilonok háromtengelyesek, középrészük emeletes, nagyméretű fülkeszerű nyílással. A felső emeleten kőbalusztrádos erkély van, a földszintjén timpanonos kapu. A fülke dongaboltozatán színes mázas, kazettás majolika borítás. A homlokzat földszintje kváderezett, az emeletet sgraffito borította.

A két pavilon között húzódik a Gloriette, illetve a rámpák, amik szerpentinszerűen emelkedő, kőbalusztrádos, kőoszlopos pergolával felvezetnek a zöld kertbe. A Gloriettébe vezető lépcső alsó indításánál egy-egy kő oroszlánszobor (Feszler Leó munkája) díszíti.

Megvalósulás utáni időszak:

A II. világháború után az erődrendszer minél teljesebb rekonstrukciója érdekében elbontották a kortinafalak környezetében álló, összeköttetést biztosító lépcsőtornyokat és pavilonokat, megszüntetve ezzel a közlekedési útvonalakat. A Várkert Bazár együttesét 1957-1961 között állították helyre Borsos László és Kacziba Ferenc tervei szerint, amelynek során lebontották az Északi Pavilon hátsó részét és újjáépítették a Dunai zárófal ülőfülkés szakaszát. A korábbi tervekben még a Vízi-rondella rekonstrukciója és a Bazár egy részének bontása is szerepelt, ám ez nem valósult meg.

1961-ben a legendássá vált Budai Ifjúsági parkot alakították ki a Várkert Bazár teraszain, amely 1981-es bezárásiáig működött. Az Ifjúsági park nem tervezett használatnak tette ki, amelyre nem volt alkalmas az épületegyüttes.

A Várkert Bazár állapota a 80-as évektől fogva folyamatosan romlott, mely az épület teljes lezárásához vezetett. A Várkert Bazár felújítására, hasznosítására ezután számos terv készült, de elhatározásra csak 2011-ben jutottak. A közbeszerzés és tervezés után a kivitelezés 2013 nyarán indult el. április 3.-án került sor az átadásra, ami nagy népszerűségnek örvendett. Közel ötvenezren tekintették meg. Április 7.-én ismét bezárt a bazár és elkezdődött a második üteme a fejlesztésnek. Elkészült a 300 férőhelyes mélygarázs és a multifunkciós rendezvényközpont, valamint a reneszánsz kert. 2014. augusztus 29-én nyitotta meg újra kapuit a várkert. A felújításokon mozgólépcsőt is

építettek be. A régebbi rekonstrukciós meglévő részek korhűen lettek visszaépítve illetve felújítva. Az újabb kiegészítéseket corten acélból készítették,ezáltal jól elkülönül.

Forrás:

<http://ybl.bparchiv.hu/temak/varkerti-egyutttes-lakohazak-bazar-kioszk>

<http://index.hu/urbanista/2014/08/29/tudjatok-mi-a-legmenobb-az-uj-varkert-bazarban-nem-a-muemleki-resz-hanem-ami-mogotte-van/>

<http://urbface.com/budapest/varkert-bazar>

<http://www.varfejleszttes.hu/latnivalok/a-varkert-bazar-tortenete>

http://epiteszforum.hu/files/VK_muszaki_leiras.pdf

képek :

<http://ybl.bparchiv.hu/temak/varkerti-egyutttes-lakohazak-bazar-kioszk>

Fővárosi Szabo Ervin Könyvtár Budapesti Egyetem

Mr. NICOLAS YBL, architecte.

YBL MIKLÓS, építész.

NICOLAUS YBL, Architect.

Maison de la garde royale hongroise.

M. kir. testőrség épülete.

Gebäude der königl. ung. Leibgarde.

VÁRBAZÁR

192.

VÁRBAZÁR

256.